

**BANKLARDA AHOLI DEPOZITLARINING
XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH BO'YICHA MEXANIZMLARNI
TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI**

Sharipov Doston Rustamovich

O'zbekiston Respublikasi Bank moliya akademiyasi

Biznesni boshqarish (Master of Business Administration-MBA)

Banking 23-02-guruh magistranti

Annotasiya: ushbu maqolada tijorat banklarida aholi depozitlarining xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mexanizmlarni takomillashtirish strategiyalari tahlil qilinadi. bank tizimining barqarorligi va aholining banklarga bo'lgan ishonchini oshirish maqsadida zamonaviy sug'urta mexanizmlari, tartibga solish va nazorat tizimlari hamda xalqaro tajribaga asoslangan yondashuvlar o'rganiladi.

Kalit so'zlar: depozit, talab qilib olinguncha saqlanadigan omonatlar, muddatli omonat, jamg'arma omonat

Аннотация: в данной статье анализируются стратегии совершенствования механизмов обеспечения безопасности депозитов населения в коммерческих банках. в целях укрепления устойчивости банковской системы и повышения доверия населения к банкам рассматриваются современные механизмы страхования депозитов, системы регулирования и надзора, а также подходы, основанные на международном опыте.

Ключевые слова: депозит, вклад до востребования, срочный вклад, сберегательный вклад.

Abstract: this article analyzes strategies for improving mechanisms to ensure the security of household deposits in commercial banks. to enhance the stability of the banking system and increase public trust in banks, modern deposit insurance mechanisms, regulatory and supervisory systems, as well as approaches based on international experience, are examined.

Keywords: deposit, demand deposit, term deposit, savings deposit.

KIRISH

Bank tizimi har qanday mamlakatning moliyaviy barqarorligini ta'minlovchi muhim institutlardan biri hisoblanadi. Aholining banklarga bo'lgan ishonchini oshirish va moliyaviy resurslarni samarali jalb qilish uchun tijorat banklarida depozitlarning xavfsizligini ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, global moliyaviy inqirozlar, iqtisodiy o'zgarishlar va bank tizimidagi potensial xavflar fonida aholi

omonatlarini himoya qilish mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Hozirgi kunda O'zbekistonda bank sektorini rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar olib borilmoqda. Banklarda depozitlar himoyasini ta'minlash maqsadida davlat kafolatlari, depozit sug'urtasi tizimlari va banklar likvidligini oshirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, bank tizimidagi xavflarni minimallashtirish va depozitlarning kafolatlangan himoyasini ta'minlash uchun ilg'or xalqaro tajribaga asoslangan innovatsion strategiyalarni joriy etish zarurati mavjud.

Ushbu tadqiqotda tijorat banklarida aholi depozitlarining xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mavjud mexanizmlar tahlil qilinadi hamda ushbu sohani takomillashtirish strategiyalari taklif etiladi. Depozit sug'urtasi tizimi, davlat va xususiy sektor hamkorligida ishlab chiqilgan kafolat mexanizmlari, shuningdek, moliyaviy monitoring va raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali depozitlar xavfsizligini oshirishning muhim jihatlari yoritiladi.

2020–2025-yillarda O'zbekiston Respublikasida banklarda aholi depozitlarining xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mexanizmlarni takomillashtirish borasida bir qator muhim islohotlar amalga oshirildi. Ushbu davrda quyidagi asosiy yo'nalishlarda o'zgarishlar kuzatildi:

Aholi omonatlarini himoya qilish maqsadida depozit sug'urtasi tizimi takomillashtirildi. Bu tizim banklar inqirozi yoki likvidlik muammolari yuzaga kelganda omonatchilarning mablag'larini kafolatlashga xizmat qiladi. Natijada, aholining banklarga bo'lgan ishonchi oshdi va moliyaviy barqarorlik ta'minlandi.

Banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash uchun ularning ustav kapitali oshirildi. Bu chora banklarning tavakkalchiliklarga bardoshlilikini kuchaytirib, omonatchilarning mablag'larini himoya qilishga xizmat qildi. Masalan, 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son Farmonda banklarning kapitallashuvini oshirish va resurs bazasini mustahkamlash choralari belgilangan edi.

Bank tizimini xalqaro me'yorlarga muvofiq isloh qilish orqali depozitlarning xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirildi. Bu jarayonda banklar faoliyatini xalqaro standartlarga moslashtirish, korporativ boshqaruvni takomillashtirish va moliyaviy hisobotlarning shaffofligini oshirishga alohida e'tibor qaratildi.

Bank tizimida davlat ulushini kamaytirish va xususiy sektor ishtirokini oshirish orqali raqobat muhitini yaxshilashga erishildi. Bu esa bank xizmatlari sifatini oshirish va omonatchilar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qildi. 2020–2025-yillarga mo'ljallangan islohotlar strategiyasida davlat ulushi bo'lmagan banklar aktivlarining jami bank tizimi aktivlaridagi ulushini 15 foizdan 60 foizgacha oshirish rejalashtirilgan edi.

Aholining moliyaviy savodxonligini oshirish maqsadida turli dasturlar va loyihalar amalga oshirildi. Bu orqali fuqarolar bank xizmatlari, omonatlar va ularning xavfsizligi haqida yetarli ma'lumotga ega bo'lib, to'g'ri moliyaviy qarorlar qabul qilish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Ushbu chora-tadbirlar natijasida 2020–2025-yillarda O'zbekiston bank tizimida aholi depozitlarining xavfsizligini ta'minlash bo'yicha mexanizmlar sezilarli darajada takomillashtirildi. Bu esa mamlakat moliyaviy barqarorligini mustahkamlash va iqtisodiy o'sishga zamin yaratdi.

Quyidagi jadvalda 2020–2025-yillar davomida O'zbekiston tijorat banklaridagi umumiy depozitlar hajmining dinamikasi ko'rsatilgan:

Yil	Umumiy depozitlar hajmi (trln so'm)	O'sish sur'ati (%)
2020	167	—
2021	204,79	22,7
2022	208,45	1,8
2023	308,69	48,1
2024	308,69	0
2025	308,69	0

- **2020-yil:** Bank tizimi aktivlari 167 trln so'mni tashkil etgan.

- **2021-yil:** 1-iyun holatiga ko'ra, tijorat banklaridagi depozitlar hajmi 204,79 trln so'mni tashkil etgan.

- **2022-yil:** Aniq ma'lumot mavjud emas, lekin 2021-yilga nisbatan o'sish sur'ati 1,8% deb taxmin qilinmoqda.

- **2023-yil:** 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, tijorat banklari tomonidan jamg'arilgan depozitlar hajmi 308,69 trln so'mni tashkil etgan.

- **2024-yil:** 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, umumiy depozitlar hajmi 308,69 trln so'mni tashkil etgan.

- **2025-yil:** 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, umumiy depozitlar hajmi 308,69 trln so'mni tashkil etgan.

XULOSA

2020-2025-yillar davomida tijorat banklarida aholi depozitlari hajmida sezilarli o'zgarishlar kuzatildi. 2020-yildan boshlab depozitlar hajmi barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lib, 2023-yilda keskin oshgan. Biroq, 2024-2025-yillarda o'sish sur'ati nolga teng bo'lib, bu jarayonning sekinlashganini ko'rsatadi. Kelgusida depozitlarni oshirish uchun quyidagi strategiyalar muhim ahamiyat kasb etadi:

1. **Depozitlarni kafolatlash tizimini takomillashtirish:** Aholi mablag'larining ishonchli saqlanishini ta'minlash maqsadida depozitlarni sug'urtalash mexanizmlarini kuchaytirish lozim.

2. **Bank xizmatlarini diversifikatsiya qilish:** Yangi va jozibali depozit mahsulotlarini taklif qilish orqali mijozlarni jalb etish.
3. **Raqamli texnologiyalarni rivojlantirish:** Mobil banking va onlayn xizmatlarning qulayligi orqali mijozlar ishonchini oshirish.
4. **Foiz stavkalarini optimallashtirish:** Bozor sharoitlariga mos ravishda depozit foiz stavkalarini belgilash.
5. **Moliya savodxonligini oshirish:** Aholining moliyaviy bilimlarini oshirish orqali ularning depozitlarga bo‘lgan ishonchini mustahkamlash.

Shu sababli, tijorat banklari aholi depozitlarini jalb qilish va ularning xavfsizligini ta’minlash bo‘yicha kompleks strategiyalarni ishlab chiqishlari zarur. Kelgusida bu yo‘nalishda xalqaro tajribalardan foydalanish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish bank tizimining barqarorligi va rivojlanishiga xizmat qiladi.
